

طرح درس

فلسفه‌ی اخلاق: چگونه از منظر اخلاقی به امور بنگریم؟

هدف: هدف از برگزاری درس فلسفه‌ی اخلاق آن است که مخاطبان این دوره به شکلی خلاصه و مفید با مهم‌ترین مسائل فلسفه‌ی اخلاق آشنا شوند، به گونه‌ای که بتوانند توانایی نگرستن از منظر اخلاقی به مسائل پیرامون و تحلیل آن‌ها را در خود تقویت کنند. دست یافتن به این توانایی شهودهای اخلاقی اولیه‌ی ما را متأملانه‌تر و سنجیده‌تر می‌کنند. در پایان دوره، مخاطب می‌تواند به‌اجمال

- پدیده‌ی اخلاق را بشناسد و آن را از دیگر حوزه‌های مرتبط، مانند قانون و شریعت، تمیز دهد؛
- مهم‌ترین بخش‌های فلسفه‌ی اخلاق، یعنی فرااخلاق، نظریه‌ی اخلاق و اخلاق کاربردی، را بشناسد؛
- با اندیشه‌های مهم‌ترین فیلسوفان اخلاق، از دوران باستان تاکنون، آشنا باشد؛
- سه نظریه‌ی مهم اخلاق، یعنی وظیفه‌گرایی، پیامدگرایی و فضیلت‌گرایی، را بشناسد و آن‌ها را در تأملات اخلاقی خود به کار گیرد؛
- توانایی تحلیل و تصمیم‌گیری در مسائل و معماهای اخلاقی را در خود پرورش داده باشد.

محتوا: در این دوره، با معرفی چشم‌انداز اخلاقی به امور و تحلیل تفکر اخلاقی، وارد قلمرو فلسفه‌ی اخلاق می‌شویم. نخست، به معنا و مبنای مفاهیم اخلاقی می‌پردازیم: آیا مفاهیم اخلاقی بیانگر اموری واقعی‌اند؟ آیا ارزش‌های اخلاقی را می‌توان شناخت؟ آیا مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی برساخته‌های روان‌شناختی یا اجتماعی نیستند؟ چه نسبتی میان تفکر اخلاقی و تکامل زیستی وجود دارد؟ پس از طرح این پرسش‌ها و تحلیل فلسفی آن‌ها، پیش‌تر می‌رویم و به نظریه‌های اخلاق می‌پردازیم، نظریه‌هایی که می‌خواهند به ما نشان دهند شیوه‌ی عمل از منظر اخلاقی کدام درست است. بنابراین، می‌پرسیم آیا عملی درست است که آن را از برای ادای وظیفه انجام می‌دهیم، وظیفه‌ای که عقل ما آدمیان ما را به آن متعهد می‌کند؟ یا عملی درست است که بیشترین شادکامی را برای ما و کسانی در پی می‌آورد که از عمل ما متأثر می‌شوند؟ یا اساساً عمل درست همان عملی است که جلوه‌ای از منش فضیلت‌مندان‌هی ما است؟ این پرسش‌ها شیوه‌هایی متفاوت از مواجهه با پرسشی اساسی را پیش روی ما می‌نهند: «چه باید کرد؟». در پایان به این خواهیم پرداخت که چشم‌انداز اخلاقی به

امور چه تفاوتی با چشم‌اندازهای دیگر دارد و چگونه می‌تواند در مقابل انتقادات انعطاف‌یابد یا تاب آورد. همچنین، از چشم‌انداز اخلاقی به پدیده‌هایی چون زندگی و مرگ می‌نگریم و می‌پرسیم که اخلاقی زیستن چگونه ما را در قبال دیگران متعهد می‌کند.

سرفصل‌ها:

- جلسه اول: اخلاق چگونه پدیده‌ای است؟ تفکر اخلاقی چگونه تفکری است؟
- جلسه دوم: فرااخلاق: مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی چگونه شکل می‌گیرند؟
- جلسه سوم: فرااخلاق: «مفاهیم اخلاقی واقعی‌اند! ما آن‌ها را می‌شناسیم!»
- جلسه چهارم: فرااخلاق: «خوب و بد را ما می‌سازیم! شاید هم به کلی برخطا باشیم!»
- جلسه پنجم: نظریه‌های اخلاق: «بیشترین شادکامی برای بیشترین افراد!»
- جلسه ششم: نظریه‌های اخلاق: «به وظایف عمل کن و دیگر هیچ!»
- جلسه هفتم: نظریه‌های اخلاق: «آدمیان را به فضیلت و عقل از دیگر حیوانات متمیز گردانید»
- جلسه هشتم: اخلاق و دین: آیا عمل اخلاقی عمل مطابق با فرمان خدا است؟
- جلسه نهم: اخلاق و جامعه: اخلاق به منزله‌ی قرارداد
- جلسه دهم: انتقادات از تفکر اخلاقی: با نیچه و مارکس چه کنیم؟
- جلسه یازدهم: زندگی، مرگ و تعهد اخلاقی ما به دیگری
- جلسه دوازدهم: چگونه از منظر اخلاقی به امور بنگریم؟

منابع:

- Bennett, Christopher, *What is This Thing Called Ethics*, London: Routledge, 2010.
- ارسطو، *اخلاق نیکوماخوس*، ترجمه‌ی محمدحسن لطفی، تهران: طرح نو، چاپ اول: ۱۳۷۸.
- ریچلز، جیمز، *فلسفه‌ی اخلاق*، ترجمه‌ی آرش اخگری، تهران: حکمت، چاپ اول: ۱۳۸۷.
- فرانکنا، ویلیام، *فلسفه‌ی اخلاق*، ترجمه‌ی هادی صادقی، قم: طه، چاپ اول: ۱۳۷۶.
- کرچین، سایمون، *فرااخلاق*، ترجمه‌ی مسلم قربان‌بابایی و محمد زندی، قم: کتاب طه، چاپ اول: ۱۳۹۷.

- گنسلر، هری. جی.، درآمدی جدید به فلسفه‌ی اخلاق، ترجمه‌ی حمیده بحرینی، تهران: آسمان خیال، چاپ اول: ۱۳۸۵.
- مک‌ایتتایر، در پی فضیلت: تحقیقی در نظریه‌ی اخلاقی، ترجمه‌ی حمید شهریاری و محمدعلی شمالی، تهران: سمت، چاپ اول: ۱۳۹۰.
- مک‌ناتن، دیوید، نگاه اخلاقی: درآمدی به فلسفه‌ی اخلاق، تهران: سمت، چاپ اول: ۱۳۸۳.
- وارنوک، مری، فلسفه‌ی اخلاق در قرن بیستم، ترجمه و تحشیه‌ی ابوالقاسم فنایی، قم: بوستان کتاب قم، چاپ اول: ۱۳۸۰.
- ون‌روجن، مارک، درآمدی جدید به فرااخلاق، ترجمه‌ی محمد زندی و مسلم قربان‌بابایی، قم: کتاب طه، چاپ اول: ۱۳۹۹.

* منبع نخست در این فهرست منبع اصلی دوره‌ی آموزشی است.